

Kezkak eta koxkak

Ba ditugu bai, oraingook, alde guztietatik. Batere gabe bizitea ere, gizonaren arioko ezalako. Bearrezko, beraz, zerbaiten ximiko ta atximurkada izatea. Bestelan, nagikeriak eta egongoxoak malgotu ta irotuko ginduzke-ta.

Batetik eragozpen, bestetik, naspil; andik setakeria, emendik ezune ta bagetasuna. Zer egin bear du gizonak, atzera? Kokilduta geldi lotu? Aurrera? Bai, beti aurrera, kemena dueno. Bakoitzaren kopetan argi-izpiñoa ezarririk.

“Artizarra zeruan
agertzen danean
ipurtargia ere
izar da, lurrean...”

Orra “Lizardi”-ren espabageko aapaldittoa bat. Giar, mardul, txukun.

Ba ditugu gure kezkak. Mundu au txiki bilakatu zaigu, eta erri aundietako agintari ta jakitunak ba dituzte beurenak. Beste mundutxu berriak sortu nai eta... norbaitzuek or eratu dute delako “Sputnik”. Artean... besteak auxe esan bearoko: ez tute nik.

Gure zelaitxoan, or ere baditugu kezkak. Eta are, koxkak.

—oOo—

Ezagutzen dut nik Peillo bat. Auzoan bizi baita. Pakea utzi, ta geroztik pake-guraz dabillena. Orra, etxea urratu ta gero berria egi-teko modurik ez. Aren amak onelatsu esan oi dio: “Ai, Peillo gurea, beti erdipurdi; leen utsegi eta orain beteegi.”

Zertaz zegoala, baiñan, utsegi? Edonork omen zuan emaztegei panpoixa bat, eta Peillo gurea, ordea, gabe. Gabe eta triste, numbait. Alabaiña, egunak joan egunak etorri, gauzak izan du beste arpegi. Orain neskatx geiegi omen ditu, sobera ta larregi. Zenbat? Eta zortzi, asteak dituan egunak baiño bat geiago.

Astelenean, Pili. Astartean, Nini... eta iganderako, Nere eta Lore. Baiñan, zein goizean eta zein arratsaldean...? Or untzea.

Kezka omen zebillen andregairik etzuela-ta. Orra orain gafiñezka bildu. Maats mordoaren aleak iduri.

Kezkak sortu omen dio kokka. Abejondeiola!

—oOo—

Beste onek, ordea, andre bat izan eta pakean bizi, eta ezin alaz ere naikotu. Au, Txomin degu. Txomin Buskantz, alegia. Nik neuk, Txomin Saietsbiko deriztat.

Onek kokka zuen. Astia emateko aukerarik aski ez omen zuen, eta beti asperturik, gizarajoa. Etxe bateko gorabeerak gutxiegi izan arentzat. Ura bai mutilla! Eta, ez zalantza ta ez ximiko, beste baten billa ibili ondorean, aurkitu noski nai zuena. Bigarren andre, alegia. Ez ordea leengo bezin merkea. Garesti-samarra ain zuzen ere. Baiña ezti...

Onek kokka kendu omen du. Orain batera gabe, lasai bizi omen da. Lendabizi, kezka kendu baitzuen. Errotik gafiñera.

Amaika amaika ta erdiko!—gure sorterrian jalkitzen dutenez.

—oOo—

Ba dugu bai gure kezka. Orrek garabiltz larri ta pozik gabe, geienbat, euskaltzaleok. Eta kokkak ez gutxi. Inguru ta barne, leen eta orain. Etzaio komeni arean, kokka auk ugaritzea, guztiok maite dugula-ta, esan ta esan ari geran oni. Ez gaitzala, arren, azalkeriak azpiratu. Ez gaiteala, otoi, arako illobi zurixkatu aien iduriko itzuli.

Euskal-miña barru-barruan dugula-ta, ara-onaka gabiltzanok, sentimentu utsez ezin genezake jokatu, ain zuzen, ogeigarren mende zorrotz ontan. Izugarriak dira kokkak, eta eztira naikoa borondate utsezko noizpeinkako saio bakanak. Ez. Eginbear zolia, egitarau ondo ikasia, argitasun, lankidego, gizarte-lagunak, almen ta dirua; ainbat eta ainbat zer bearrezko ditugu.

An, Nafarroako Leitzan oraindik orain alkarrekin emandako egun ederrean, ikusle entzuleen euskal-miña nabaritzea, zenbateraiñoko izan zitzaigun pozgarri. Etzan, aspaldi ontan egin ditugunak bezala, ildako euskalari iaoren baten goratzapen. Oraikoan, gure artean eta bizirik dagoan euskal-langille maitagarriaren goratzapena izan dugu. Eta bai

samurkiro ta lastanez eskeiñi ere ORIXE aundiari bere zartzaro asieran, guztion elesari ta gorespenna. Bearko, eta bearrik!

—oOo—

Egunean bizi bearra ta ari bearra dugu. Iragana iragan zen. Leengo moduak baliteke orain sarri askotan, egoki ta eragingarri ez izatea. Ta ez dezagun aaztu, gure urbil dagoan gero ortan, ba dukegula erantzupen larri.

Nafarroa ta Gipuzkoa bitarteko arako antziñako “Gaizkiñen muga” artaz igarotzean, odol batekoen banaketa ta ezin-ikusia gogoratzean, ximikoaren eztenkada zolia, erre-erre ta minberati, zebilkigun barruan. Euskaldunok gutxi izan eta, alarik ere, etxeko ondasunak —guztienak, ez buruzagienak bakarrik— zipirri-zaparra galtzen ibiliak ziran. Eban-gelioko seme iroile ta xautzailleak ez ote?

Oraintsuago ere izan da orrelako zerbait. Guzion oñdasuna, batzuek galdu urren utzi, eta besteak ontzat eman.

—oOo—

Euskal-alorretan amaika eskualde oraindio landatu gabe. Idaztea bearreko zaigu, noski, ta literatura gabe zail izango zaiku ezer egitea. Eztugu bear ordea, nolanaikoa. Begoz zokoan alako erroillo ta lan gustogabeak. Irakurtzale ezta oraingo jendea. Are gutxiago nai du lan astun eta nekagarriarik.

Orregatik, idazten zale diranak, gaia ta neurria, azal ta mamia, barne ta tankera aukerakoak asmatzen ta taxutzen alegindu bear dute.

Gerlari edo gudulari-sail bateri, bearreko zaio zentzua. Gure munizioak bestalde, ez tira ugariegiak erruz ta zentzugabe iraungitzeko. Aurrera egin pausoa, ez dezagula, arren, berriz utzi ta galdu. Irakurlea asperrarazten baldin ba dugu, gure aldeko bat galdu dugu. Mille bidar esana gogora gabe ezin ba, isildu: Zer ote zedukan Txomin Agirre-k, zer grazi ta jas ta doai berezi, bere aldikoetaz gain agertzeko ta irakurleak zaletzeko...?

Pentsa dezagun eta buruz jokatu. Gaiak, gaurkoagoak izatea, no-raezeko da, baiñan erriaren izkuntza jatorra ikastea, premiazoen. Ez, gero, erriaren mintzoera guztia bearrekoa. Ereduak badira, ta oiek dira artarakoenak. Ta eredu orren laguntasuna, ba dugu gure elertian. Baita arau egoki azalduak ere gure liburuetan. Euskera moldakaitza da *bear ez duguna*; bertso aldrebesak jatorrak ez diran bezela.

Irakurlearentzat idatzi dezagun, irakurle euskaldunarentzat, alegia. Janari goxo ta aukera ona eman ezkeru, jango du, pozik artuko du.

Beste arloa zabalagoa da. Euskeraz mintzatu, eta... mintzarazi ta entzunarazi. Euskaldun motelen gogoia berpiztu bear dugu. Zaar ta

sasoiko, oiek euskeraz egiten dute. Gazte ta aurrak, eta emakume ta jende ikasi : oiek irabazi bear ditugu euskerarentzat.

Biurtu gaitazan lapur. Ostu ditzagun biotzak euskerarentzat. Buzur, zentzuz, adimen zorrotzez, baiñan goxo, legun, txera ta palaguz.

Lapurrak ere, ain zuzen, ba dute beren teknika, isil, bigun, onuratsu. Ikas dezagun maña ori, antze ori. Buruak argi, biotzak garbi; zuur ta loisintxaz. Tokiak, aldiak eta gizarteki bakoitzak eskatzen duan araura.

(BILBOTIK)

ERKIAGA, EUSEBIO

